

K. Tom.

"Histoire de la France", T. 1-3, Paris 1970-1972 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/1, 159-160

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W części pierwszej, poświęconej ogólnej charakterystyce ideowego nurtu epoki, zwrócił uwagę na następujące zagadnienia uwidocznione w tytułach trzech kolejnych rozdziałów: *Nieodłączna część rosyjskiej demokracji*; *Jedna z postaci materializmu filozoficznego*; *Stosunek do pozytywizmu*.

Treścią pozostałych części jest obszerne i możliwie wszechstronne omówienie życia, działalności i twórczości trzech uczonych — Seczenowa, Mendelejewa i Timir-jaziewa, uważanych przez autora za najwybitniejszych i zarazem najbardziej charakterystycznych przedstawicieli kierunku materialistycznego w przyrodznawstwie rosyjskim na przełomie XIX i XX w. Bielow pragnął zaznaczyć wyraźnie sylwetki każdego z wymienionych uczonych, a jednocześnie ukazać ich na szerszym tle oraz podkreślić znaczenie ich dorobku dla rozwoju postępowej myśli w ówczesnej Rosji.

Na końcu książki podany jest spis literatury wykorzystanej przez autora oraz indeks nazwisk występujących w publikacji.

Teresa Niementowska

Histoire de la France. Paris Larousse. T. 1:1970 ss. 415, ilustr.; T. 2: 1971 ss. 455, ilustr.; T. 3: 1972 ss. 448, ilustr.

Współczesny historyk śledzi przede wszystkim warunki ekonomiczne danej epoki, a także bada stosunki polityczne i społeczne, życie kulturalne, religijne itd. Do zwolenników takiej metody naukowej należy francuski historyk Georges Duby. Ten 50-letni uczyony, profesor Collège de France, wykładowca na uniwersytecie w Marsylii, uważany jest na Zachodzie za jednego z największych wśród żyjących historyków. Jest on autorem wielu dzieł m.in.: *Fundamentów nowego humanizmu*, 1280—1440. (Genewa 1966) i *Rolnictwa średniowiecznego*, 900—1500. (Londyn 1969). Nazwisko G. Duby widnieje też na okładce trzypiętomowego dzieła *Histoire de la France*.

Dzieje Francji podzielono tu na 3 okresy. Okres pierwszy — do roku 1348, obejmujący 1500 lat, nazywa się „narodzinami narodu”. Okres drugi, obejmujący lata od 1348 do 1852, to okres „dynastii i rewolucji”. Okres trzeci, obejmujący lata 1852—1970, to po prostu „nowe czasy”.

Każdy z tych trzech okresów zamknięty jest w oddzielnym tomie. Duby jest koordynatorem i naczelnym redaktorem tego dzieła i jednym z 35 autorów. Zastosowano tu bowiem metodę ścisłej specjalizacji, gwarantującej wysoki poziom naukowy. Autorami tej publikacji są, oprócz Georges'a Duby, wytrawni znawcy przedmiotu tacy jak: Michel Mollat, profesor Sorbony, Jacques Néré, profesor uniwersytetu w Breście, Pierre Deyron, profesor uniwersytetu w Lille.

Dzięki zastosowaniu wspomnianej tu koncepcji naukowej z kart *Historii Francji* wyłania się nie tylko historia czysto polityczna, ale i jej dzieje ekonomiczne, demograficzne, socjologiczne, kulturalne — przedstawiające codzienne życie Francuzów, ich wierzenia i praktyki religijne, poglądy polityczne czy moralne, twórczość literacką, naukową i artystyczną, styl życia, pracy itd. I w tym ujęciu omawiana trylogia jest pełną, niejako kompleksową historią Francji.

Czasom najnowszym — okresowi najkrótszemu w stosunku do 2 poprzednich — poświęcono najwięcej miejsca. Ale niezwykła różnorodność i bogactwo tematu, odpowiadające dynamice naszej epoki, chyba w pełni usprawiedliwia to wyróżnienie.

Celem autorów *Historii Francji* było — jak pisze G. Duby — wskrzeszenie przeszłości, aby lepiej poznać czasy obecne, a wszystko to po to, by lepiej budować

przyszłość. Środkami do realizacji tego celu stało się nie tylko słowo pisane, ale i wspaniałe barwne ilustracje, które zajęły połowę stronic tej książki, Ludzie, rzeźby, budowle, wydarzenia, wszystkie pomniki przeszłości, przedstawiono tu wizualnie, w naturalnych barwach, w nadzwyczaj sugestywny sposób.

Histoire de la France, jedną z ostatnich nowości Larousse'a, trzeba uznać za dzieło na wskroś nowoczesne pod każdym względem.

K. Tom.

M. Vojtová a kolektiv: *Dějiny československého lékařství*. Svazek I. — do r. 1740. Praha 1970. Avicenum — zdravotnické nakladatelství ss. 382, ilustr. 77 w tekście.

Redaktorem całości i autorem kilku rozdziałów pracy jest docent dr med. kandydat nauk Marie Vojtová z Katedry Medycyny Społecznej na Lekarskim Wydziale Higienicznym Uniwersytetu Praskiego, współautorami zaś Evžen Strouhal z Czechosłowackiego Zakładu Egiptologii Uniwersytetu Praskiego, Eva Rozsivalová z Zakładu Historii Medycyny na Wydziale Ogólnolekarskim Uniwersytetu Praskiego, Jan Kábrt, Eva Chlumská i Marié Poláčková z Katedry Języka przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Praskiego.

Ci sami autorzy wydali w 1965 r. skrypt, który był przeznaczony dla studentów, lekarzy i jako pomoc dla wykładowców historii medycyny. Skrypt wywołał ożywioną dyskusję, niektóre sprawy zganiono, pochwalono natomiast przyjętą przez autorów periodyzację.

Książka zawiera wstęp, 5 rozdziałów, piśmiennictwo do poszczególnych rozdziałów, spis ilustracji i indeks nazwisk z krótkimi adnotacjami.

Zasadnicza treść książki składa się z następujących rozdziałów: 1. *Choroby i leczenie w pradziejach Czechosłowacji* (E. Strouhal); 2. *Okres feudalizmu do połowy XIV w.* (E. Chlumská, J. Kábrt, M. Poláčková); 3. *Okres od połowy XIV do połowy XV w.* (M. Vojtová); 4. *Okres od połowy XV do 1620 r.* (M. Vojtová); 5. *Okres 1620—1740* (E. Rozsivalová i M. Vojtová).

Książka obejmuje dzieje medycyny czechosłowackiej na tle rozwoju medycyny światowej. Sięga do najdawniejszych czasów paleolitu, śródziemnomorskiej cywilizacji i starosłowiańskiej kultury przez okres feudalizmu, rozwoju szpitali, założenia praskiego uniwersytetu i powstania własnych katedr lekarskich, przez okres medycyny doby odrodzenia rozwoju miejskiej i wiejskiej opieki lekarskiej, aż do roku 1740, kiedy to wpływ nowych prądów z zagranicy i osłabienie wpływów Kościoła umożliwiło żywszy rozwój nauk lekarskich.

Książka będąca wspólnym dziełem lekarzy i humanistów łączy aspekty medyczne i kulturalne. Opracowanie tak rzetelnego dzieła było możliwe tylko dzięki pracy zespołowej. Jednakże wiązało się to z dużymi trudnościami. Piśmiennictwo czeskie z historii medycyny jest wprawdzie dość bogate, niemniej jednak niektóre zagadnienia są opracowane szczegółowo, inne raczej fragmentarycznie, zwłaszcza do okresu najwcześniejszego jest bardzo mało źródeł. Stąd wynikły trudności w syntetycznym ujęciu zagadnienia. Nie do wszystkich rozdziałów i zagadnień udało się zebrać odpowiednią liczbę źródeł. Siłą rzeczy zaistniały więc pewne dysproporcje w ujmowaniu różnych problemów. Widać również odmienne naświetlanie zagadnień przez poszczególnych autorów.

Kontynuacją tej pracy, aż do roku 1944, ma być tom 2 pióra Ludmily Sinkulovej, kierownika Zakładu Historii Medycyny na Wydziale Ogólnolekarskim Uniwersytetu Praskiego.